

Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Інна Ступак

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО КУРСУ
«ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ»

Одеса
2022

Друкується за рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 10 від 26 травня 2022 року.).

Рецензенти:

Світлана Терехова – доктор філологічних наук, професор
Олександра Романюк – кандидат педагогічних наук, доцент

Інна СТУПАК

Методичні рекомендації до курсу «Проблеми міжкультурної комунікації».
Одеса, 2022. – 60 с.

Методичні рекомендації до курсу «Проблеми міжкультурної комунікації» містять програму та зміст курсу, план семінарських занять, контрольні питання з кожної теми, завдання для самостійної роботи тощо; різноманітні варіанти семестрового контролю студентів, список питань на іспит, критерії оцінювання; рекомендовану літературу, перелік першоджерел.

Для самостійної роботи студентів денної, заочної та дистанційної форм навчання зі спеціальностей 014 «Середня освіта» (Мова та література), 035 «Філологія» (спеціалізація 035.041 – германські мови та літератури) (переклад включно), перша – англійська), 035 «Філологія» (спеціалізація 035.041 – германські мови та літератури) (переклад включно), перша – китайська).

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Теми лекційних занять.....	4
Теми та погодинний розклад семінарських занять.....	5
Технологічна карта дисципліни.....	6
Теми самостійної роботи.....	12
Критерії оцінювання.....	15
Рекомендована література	21
Тема 1. Сутність дисципліни «Проблеми міжкультурної комунікації». Її об'єкт, предмет, завдання.	24
Тема 2. Стилi та основні категорії міжкультурної комунікації.	28
Тема 3. Поняття національного характеру. Особливості менталітету.....	32
Тема 4. Етнічна картина світу і міжкультурна комунікація. Аспекти Міжкультурної комунікації.....	37
Тема 5. Поняття про стереотип, етнічний стереотип, причини їх формування.....	41
Тема 6. Вербальне та невербальне вираження у різних культурних спільнотах. Особливості сприймання простору та часу. Проксеміка.....	44
Тема 7. Наслідки міжкультурних контактів. Типи взаємодій культур (геноцид, асиміляція, сегрегація, інтеграція тощо).....	47
Тема 8. Концепція «культурного шоку» та «культурна дистанція».....	50
Тема 9. Зіткнення культур, конфлікт, причини та виникнення...	52
Питання до іспиту.....	55
Додаток А. Зразок тестів.....	57
Додаток Б. Зразок екзаменаційних білетів.....	59

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль I. Міжкультурна комунікація як наука

Тема 1. Сутність дисципліни «Проблеми міжкультурної комунікації». Її об'єкт, предмет, завдання. Передумови виникнення дисципліни «Проблеми міжкультурної комунікації». Історія розвитку міжкультурної комунікації. Перспективи розвитку міжкультурної комунікації.

Тема 2. Стилi та основні категорії міжкультурної комунікації. Поняття етнос, народ, нація. Роль комунікації в концепції культур.

Тема 3. Поняття національного характеру. Особливості менталітету. Національно-етнічна свідомість. Культурна ідентичність; образ національного героя; національно-культурні символи. Менталітет та його особливості.

Тема 4. Етнічна картина світу і міжкультурна комунікація. Аспекти Міжкультурної комунікації. Картина світу як віддзеркалення свідомості. Аспекти міжкультурної комунікації. Діалог культур, культурний код.

Тема 5. Особливості сприйняття інших культур. Поняття про стереотип, етнічний стереотип, причини їх формування. Стереотипи і упередження в міжкультурній комунікації. Джерела стереотипних уявлень.

Тема 6. Основні комунікативні форми міжкультурної комунікації.

Вербальна й невербальна комунікація. Особливості сприймання простору та часу. Проксеміка. Основні види і функції невербаліки. Проксеміка, хронеміка. Міжкультурні відмінності невербальних кодів комунікації. Паралінгвальні засоби комунікації. Мовчання як форма комунікації.

Тема 7. Наслідки міжкультурних контактів. Типи взаємодій культур (геноцид, асиміляція, сегрегація, інтеграція тощо). Основні типи культур. Типи взаємодій культур.

Тема 8. Концепція «культурного шоку» та «культурна дистанція». Поняття культурного шоку та його симптоми. Механізм розвитку культурного шоку. Фактори що впливають на розвиток культурного шоку

Тема 9. Зіткнення культур, конфлікт, причини та виникнення. Типи та етапи розвитку міжетнічних відносин. Етноконфлікти. Поняття, форми, стадії, види, мотиви етнічних конфліктів. Чинники та шляхи врегулювання етнічних конфліктів.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Теми занять	Кількість годин	
		Денна	Заочна
	МОДУЛЬ 1. Міжкультурна комунікація як наука		
1.	<i>Круглий стіл.</i> Сутність дисципліни «Проблеми міжкультурної комунікації». Її об'єкт, предмет, завдання	4	1
2.	<i>Брифінг.</i> Стилi та основні категорії міжкультурної комунікації	6	
3.	<i>Дебати.</i> Поняття національного характеру. Особливості менталітету	4	1
4.	<i>Дискусія.</i> Етнічна картина світу і міжкультурна комунікація. Аспекти Міжкультурної комунікації	6	
5.	<i>Дискусія.</i> Поняття про стереотип, етнічний стереотип, причини їх формування	4	1
6.	<i>Диспут.</i> Вербальне та невербальне вираження у різних культурних спільнотах. Особливості сприймання простору та часу. Проксеміка.	6	
7.	<i>Інтерактивна студія.</i> Наслідки міжкультурних контактів. Типи взаємодій культур (геноцид, асиміляція, сегрегація, інтеграція тощо)	4	
8.	<i>Семінар.</i> Концепція «культурного шоку» та «культурна дистанція»	4	1
9.	<i>Семінар.</i> Зіткнення культур, конфлікт, причини та виникнення	4	
	Усього:	42	4

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Форма організації на занятті	Обов'язкове практичне завдання	Термін виконання
<i>Круглий стіл</i> «Сутність дисципліни»	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i>	Завдання 1) Фокус наукових досліджень на сучасному	На практи

<p>«Проблеми міжкультурної комунікації»</p>	<p>1) Що таке субкультура ? Носієм якої субкультури Ви є ?</p> <p>2) Що таке міжкультурна компетентність? Що є критеріями визначення рівня міжкультурної компетентності? Визначте свій рівень міжкультурної компетентності.</p> <p>3) В чому полягає інтегративний характер міжкультурної комунікації як науки ?</p> <p>4) Доведіть, що міжкультурна комунікація має філософське, психологічне та соціальне підґрунтя.</p>	<p>етапі розвитку міжкультурної комунікації. Презентуйте огляд наукової літератури з цього питання.</p> <p>2) Презентуйте моделі комунікаційного процесу.</p> <p>3) Презентуйте основні засади теорій міжкультурної комунікації.</p> <p>4) Презентуйте структуру міжкультурної комунікації у вигляді схеми.</p> <p>Творчі завдання</p> <p>1) Визначте свою приналежність до субкультури. Аргументуйте свій вибір. Підберіть відповідний фактичний матеріал та презентуйте його за допомогою технічних засобів.</p> <p>2) Які етномарковані культурні знаки визначають самобутність українського народу ? Аргументуйте свій вибір. Підберіть відповідний фактичний матеріал (прислів'я, приказки) та презентуйте його за</p>	<p>чному занятті</p>
---	--	--	----------------------

		<p>допомогою технічних засобів.</p> <p>3) Презентуйте огляд наукової літератури із дослідження етнокультурних концептів.</p>	
<p><i>Брифінг</i> «Стилі та основні категорії міжкультурної комунікації»</p>	<p><i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i></p> <p>1) Які стилі комунікації притаманні західним мовам і які східним мовам ?</p> <p>2) Наведіть приклади прямого і непрямого стилів міжкультурної комунікації.</p> <p>3) Для яких мов характерний розгорнутий (elaborate) і згорнутий (succinct) стилі?</p> <p>4) Наведіть приклади особистісного (personal) і контекстуального (contextual) стилів міжкультурної комунікації.</p> <p>5) Як Ви вважаєте, який із стилів - інструментальний</p>	<p><i>Завдання у малих групах:</i></p> <p>1) Визначте, які риси характерні для англійського /китайського /корейського етосу. Підберіть відповідний фактичний матеріал та презентуйте його за допомогою технічних засобів.</p> <p>2) Визначте, що є національно-культурним символом англійців / китайців / корейців. Підберіть відповідний фактичний матеріал та презентуйте його за допомогою технічних засобів.</p> <p><i>Презентації в малих групах:</i></p> <p>1) Проаналізуйте «ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ» за</p>	<p>На практичному занятті</p>

	<p>(instrumental) або афективний (affective) - характерні для української мови. Обґрунтуйте свою думку.</p>	<p>Степико М. Т. (Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.)</p> <p>Презентуйте його за допомогою технічних засобів.</p> <p>2) Охарактеризуйте західний / східний (або окремо взятої мови) стилі комунікації. Презентуйте за допомогою технічних засобів.</p>	
<p><i>Дебати «Поняття національного характеру. Особливості менталітету»</i></p>	<p><i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i></p> <p>1) Що є основними причинами міжкультурних конфліктів?</p> <p>2) Які шляхи усунення міжкультурних конфліктів пропонують сучасні науковці?</p> <p>3) Опишіть відомі вам моделі адаптивної поведінки у «чужому» культурному просторі.</p>	<p><i>Завдання:</i></p> <p>1) Поясніть явище культуртрегерства на конкретних прикладах.</p> <p>2) Проінтерпретуйте відомі рядки Т. Шевченка «Учитесь, читайте, І чужому научайтесь, Його свого не цурайтесь. Бо хто матір забуває, Того Бог карає» у сучасному контексті культурного розвитку країн світу.</p>	<p>На практичному занятті</p>

<p><i>Дискусія</i> <i>«Етнічна картина світу і міжкультурна комунікація. Аспекти Міжкультурної комунікації»</i></p>	<p><i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Поняття лінгвокультурного концепту. 2) Лінгвокультурні концепти в міжкультурній комунікації. 3) Універсальні базові культурні концепти. 4) Національна картина світу та специфічні етнічні концепти. 	<p><i>Завдання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Чому концепти на зразок «добро», «зло», «любов», «істина» вважаються універсальними? Проаналізуйте структуру такого концепту (на вибір). 2) Порівняйте ключові концепти української культури з аналогічними концептами інших культур (на вибір). 3) Які ключові концепти характеризують культуру Америки, Англії, Китаю та інших країн світу? Доведіть свою думку, опрацювавши відповідні наукові розвідки та дисертації останніх років. 	<p>На практичному занятті</p>
<p><i>Дискусія. «Поняття про стереотип, етнічний стереотип, причини їх формування»</i></p>	<p><i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Дайте визначення поняття «етнокультурний стереотип». 2) Що таке «автостереотип» і «гетеростереотип»? 	<p><i>Завдання:</i></p> <p>За допомогою асоціативного експерименту визначити свої автостереотипи щодо концепту «українець» / «китаєць» / «кореець».</p>	<p>На практичному занятті</p>

	3) Що таке «лінгвокультурна інтерференція»?		
<i>Диспут «Вербальне та невербальне вираження у різних культурних спільнотах. Особливості сприймання простору та часу. Проксеміка»</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1) Охарактеризуйте три основні форми міжкультурної комунікації. 2) Які стилі вербальної комунікації притаманні українській / американській / китайським культурам. 3) Назвіть способи невербальної комунікації. Якому з них Ви надаєте перевагу?	<i>Завдання:</i> 1) Презентуйте невербальне вираження національних особливостей української / американської / китайської культур. 3) Відображення національних розбіжностей просторової картини світу в мовах.	На практичному занятті
<i>Інтерактивна студія. «Наслідки міжкультурних контактів. Типи взаємодій культур (геноцид, асиміляція,</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1) Визначте сутність і природа комунікативних девіацій. 2) Наведіть типологію комунікативних девіацій.	<i>Завдання:</i> Підготувати групові доповіді на тему «Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету»	На практичному занятті

<i>сегрегація, інтеграція тощо)»</i>	3) Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування.		
<i>Семінар «Концепція «культурного шоку» та «культурна дистанція»</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1) Розмежуйте поняття «менталітет» і «ментальність». 2) Назвіть природні та соціетнічні чинники конфлікту «свого» і «чужого». 3) Прототипи, архетипи, національнокультурні символи.	<i>Завдання:</i> Підготувати презентацію на вибір здобувача вищої освіти за наступною тематикою: 1. Культурний шок. 2. Шокуючі культурні світи. 3. «Мова титулів» у країнах світу.	На практичному занятті
<i>Семінар. «Зіткнення культур, конфлікт, причини та виникнення»</i>	<i>Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:</i> 1. Стереотипи та упередження в міжкультурній комунікації. 2. Проблема розуміння в міжкультурній комунікації. 33 3. Природа міжкультурних конфліктів. Причини їх	<i>Завдання:</i> Підготувати презентацію на вибір здобувача вищої освіти за наступною тематикою: Доберіть прислів'я та приказки, в яких відображені національні особливості представника певного етносу (за вибором здобувача). Виділіть стереотипні образи та прокоментуйте упередження	На практичному занятті

	виникнення та способи подолання.	щодо їхніх реальних прототипів.	
--	----------------------------------	---------------------------------	--

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Форма контролю
		Денна	Заочна	
	МОДУЛЬ 1. Міжкультурна комунікація як наука			
1.	Інтеркультурна (міжкультурна) комунікація як галузь наукового знання і навчальна дисципліна. Поняття і сутність міжкультурної комунікації. Основні теорії міжкультурної комунікації	10	16	Усне опитування, презентації
2.	Інтегративність кроскультурної комунікації. Культурний діалог в умовах глобалізації світу.	10	16	
3.	Культурний контекст. Типологія культур.	10	16	
4.	Культурні стереотипи та етнічні упередження. Автостереотипи та гетеростереотипи в крос-культурній комунікації. Спеціалізація та інкультурація: зміст, особливості та етапи реалізації	8	16	
5.	Базові лінгвокультурні концепти світових культур. Моделі міжкультурної комунікації. Когнітивна модель засвоєння чужої культури.	10	16	
6.	Контексти вербальної комунікації. Невербальна комунікація та її сутність. Кінесика як вид невербальної комунікації. Хронеміка як вид невербальної комунікації. Окулістика, такесика та сенсоріка як види невербальної комунікації. Сутність і засоби паравербальної комунікації	12	16	

7.	Поняття розуміння в міжкультурних відносинах, проблема сприйняття в міжкультурних відносинах. Взаємодія і взаєморозуміння. Основні прийоми та способи досягнення взаєморозуміння. Атракція в міжкультурній комунікації. Атрибуція та її роль в міжкультурному спілкуванні. Концепція стратегій акультурації Дж. Беррі.	10	16	
8.	Рівні міжкультурної компетентності та способи її підвищення.. Особливості теорій міжкультурної комунікації Теорія високо- і низькоконтекстуальних культур Е. Холла. Теорія культурних вимірів Г. Хофштеде. Дистанція влади як показник виміру культури (за Г. Хофштеде). Індивідуалізм-колективізм як показник виміру культури (за Г. Хофштеде). Маскулінність-фемінність як показник виміру культури (за Г. Хофштеде). Запобігання невизначеності як показник виміру культури (за Г. Хофштеде). Теорія культурної грамотності Е. Хірша. Модель засвоєння чужої культури М. Беннета.	10	16	
9.	Міжособистісна атракція та її основні елементи. Атрибуція та її роль у міжкультурній комунікації. Природа міжкультурних конфліктів. Причини їх виникнення та способи подолання. Результати міжкультурної комунікації. Ефективна комунікація та її елементи. Поняття і сутність толерантності. Толерантність в міжкультурній комунікації. Міжкультурна компетенція в міжкультурній комунікації, її рівні, засоби підвищення. Практичні рекомендації К.Ситарама й Р.Когделла щодо підвищення результативності міжкультурної комунікації.	10	16	
Разом		90	142	

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Підготувати виступ з усною доповіддю дослідженого матеріалу на практичному занятті (протягом семестру).

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА ДОПОВІДІ

№ з/п	Завдання	Кількість годин	
		Денна	Заочна
МОДУЛЬ 1. Міжкультурна комунікація як наука			
1.	Провести аналіз міжкультурного спілкування у міжнародному аспекті (моделі спілкування у країнах сходу та заходу).	30	30
Разом:		30	30

ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ, НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;

– подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есеїв тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ІСПИТ)

Для навчальної дисципліни «Проблеми міжкультурної комунікації» навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі іспиту. Кількість балів здобувач отримує під час участі у практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ВСІМА ВИДАМИ КОНТРОЛЮ

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90 – 100 А)	Здобувач вищої освіти має ґрунтовні знання про основні поняття та категорії курсу; типи, види, форми, моделі, структурні компоненти міжкультурної комунікації; особливості субкультур та особливості культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах; природу міжкультурних нерозумінь й конфліктів і засоби виходу з них; методи й прийоми досягнення позитивного результату міжкультурної комунікації. Вільно спілкується з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. На високому рівні працює з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує. Усі відповіді повні, логічні й обґрунтовані. Виявляє вміння організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

<p>Добре (82-89 В)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має достатні знання про основні поняття та категорії курсу; типи, види, форми, моделі, структурні компоненти міжкультурної комунікації; особливості субкультур та особливості культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах; методи й прийоми досягнення позитивного результату міжкультурної комунікації. На достатньому рівні спілкується з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та англійською мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. На достатньому рівні працює з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує. Припускається незначних помилок при організації процесу свого навчання й самоосвіти.</p>
<p>Добре (74-81 С)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має знання про основні поняття та категорії курсу; типи, види, форми, моделі, структурні компоненти міжкультурної комунікації; особливості субкультур та особливості культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах; природу міжкультурних нерозумінь й конфліктів і засоби виходу з них; методи й прийоми досягнення позитивного результату міжкультурної комунікації. Припускається певних помилок при спілкуванні з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та англійською мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. На середньому рівні працює з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує.</p>

	<p>Усі відповіді цілком логічні, проте не завжди повні й аргументовані. Не завжди вміє організовувати процес свого навчання й самоосвіти.</p>
<p>Задовільно (64-73 D)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має недостатні знання про основні поняття та категорії курсу; типи, види, форми, моделі, структурні компоненти міжкультурної комунікації; особливості субкультур та особливості культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах; природу міжкультурних нерозумінь й конфліктів і засоби виходу з них. На задовільному рівні володіє методами й прийомами досягнення позитивного результату міжкультурної комунікації вміннями. Припускається значних помилок при спілкуванні з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та англійською мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. На задовільному рівні працює з інформацією: добирає необхідну інформацію з різних джерел, зокрема фахової літератури та електронних баз, критично аналізує й інтерпретує її, впорядковує, класифікує й систематизує. Має труднощі при організації процесу свого навчання й самоосвіти.</p>
<p>Задовільно (60-63 E)</p>	<p>Здобувач вищої освіти на репродуктивному рівні має знання про основні поняття та категорії курсу; типи, види, форми, моделі, структурні компоненти міжкультурної комунікації; особливості субкультур та особливості культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах; природу міжкультурних нерозумінь й конфліктів і засоби виходу з них. На репродуктивному рівні володіє методами й прийомами досягнення позитивного результату міжкультурної комунікації вміннями. Припускається суттєвих помилок при спілкуванні з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та англійською мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної</p>

	<p>комунікації. Не виявляє здатності працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати. Усі відповіді не повні й не обґрунтовані. Має значні труднощі при організації процесу свого навчання й самоосвіти.</p>
<p>Незадовільно (35-59 FX)</p>	<p>Здобувач вищої освіти має фрагментарні знання про основні поняття та категорії курсу; типи, види, форми, моделі, структурні компоненти міжкультурної комунікації; особливості субкультур та особливості культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах; природу міжкультурних нерозумінь й конфліктів і засоби виходу з них. Має фрагментарні вміння методами й прийомами досягнення позитивного результату міжкультурної комунікації і не використовує їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. вміннями. Припускається грубих помилок при спілкуванні з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та англійською мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації. Не виявляє здатності працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати. . Усі відповіді часткові, не обґрунтовані. Припускається грубих помилок при організації процесу свого навчання й самоосвіти.</p>

**РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ЗА
РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ**

(ІСПИТ)

Поточний контроль (семінарські заняття, самостійна робота, індивідуальні навчально-дослідні завдання тощо)			Екзамен	Сума
Теми	Бали	Разом	0–20	0–100
Модуль 1. Міжкультурна комунікація як наука				
Тема 1.	0-6	0-80		
Тема 2.	0-12			
Тема 3.	0-6			
Тема 4.	0-10			
Тема 5.	0-6			
Тема 6.	0-10			
Тема 7.	0-6			
Тема 8.	0-6			
Тема 9.	0-6			
Складання словника основних термінів	0-2			
ІНДЗ	0-10			

Складання словника основних термінів, що визначені програмою курсу (за темами). Програмою курсу визначений перелік ключових термінів, що розкривають зміст кожної теми. Студентам пропонується скласти словник основних термінів з конкретної теми на останніх сторінках опорного конспекту лекцій.

2 бали нараховуються студентам, які не лише склали повний перелік визначених термінів з конкретної теми, а й можуть вільно розтлумачити їх зміст.

1 бал нараховуються студентам, які склали неповний перелік визначених термінів з конкретної теми і не можуть їх розтлумачити без конспекту.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗА ВСІМА ВИДАМИ КОНТРОЛЮ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно (з можливістю повторного складання)	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Боголюбова Н.М. Міжкультурна комунікація. К., 2017 URL: https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkulturna_komunikatsiya
2. Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих на-вчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. – 3-є вид., перероб. і доп. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – 287 с.
3. Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурного діалогу : навч. посіб. / Л. А. Євдокімова-Лисогор. – Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. – 72 с.
4. Корольова Т. М. Актуальні проблеми дискурсології: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Одеса : "Астропринт", 2015. 112 с.

5. Корольова Т.М., Жмаєва Н.С. Типологія сучасного дискурсу: монографія. Київ: Освіта України, 2016. 160 с.
6. Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навч. посіб. Миколаїв : Видавництво «ЧП Румянцева А. В.», 2017. 200 с.
7. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Академія, 2012. 288 с.
8. Попович М. М. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник. Чернівці, 2012. 160 с.

Допоміжна література

1. Аккурт В. Є. Проблеми міжкультурної комунікації: Методичні рекомендації з навчальної дисципліни. Одеса : Університет Ушинського, 2019. 15 с.
2. Бистрицький Є. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ: Дух і літера, 2018. 416 с.
3. Вербицька П., Голосова Н. Спільна історія. Діалог культур: навч. посіб. Львів: ЗУКР, 2013. 256 с.
4. Євдокімова В.В. Міжкультурна комунікація у соціальній роботі. Київ: Університет «Україна», 2018. 191 с.
5. Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Л. А. Євдокімова-Лисогор. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 29 с.
5. Гриффин Э. Коммуникация: теории и практики. Москва : Изд-во Гуманитарный центр, 2015. 688 с.
6. Коч Н. В. Формування концептуального фрейму «європейські цінності» у свідомості сучасної молоді // «Мова мая, я з тобою ў жыцці шчасце маю...» : збірник наукових артыкулаў. Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2016. – 201 с. – С. 78–83.

7. Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика: колективна монографія. Київ: Видавництво Ліра, 2020. 256 с.
8. Рябчук М. Долання амбівалентності. Дихотомія української національної ідентичності. Історичні причини та політичні наслідки. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 252 с.
9. Селіванова О. Світ свідомості в мові. Черкаси: Ю.Чабаненко, 2012. 488 с.
10. Ступак І.В. Засоби вираження просторових відношень в німецькій та українській мовах. Поміж мов і культур: методологічні й еклектизм і міждисциплінарність сучасного мовознавства: колективна монографія. Хмельницький; Кременчук : Вид. ПП Щербатих О.В., 2017. С. 182-196.
11. Stupak I. Conceptualization of the caused posture verbs denoting sitting position in Ukrainian and German. *Die Welt der Slaven*. Jahrgang 66 (2021), Heft 2. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 2021, p.320-339.
12. Stupak I. Interlanguage variation in the domain of caused sitting position in the Ukrainian and German languages. *The third Cultural Linguistics International Conference (CLIC-2021)*, Budapest, Hungary, 16-18 June, p. 101-105.
13. Ступак І.В., Романюк О.С. Реаліті дейтинг-шоу як провідний інструмент впливу на поведінкові патерни медіаспоживачів. *Нове у філології сучасного світу*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м.Львів, 11-12 червня 2021 р. Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2021
- 14.Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів: теоретичні і політичні аспекти : монографія / В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, Н. П. Ярош та ін. ; за заг. ред. В. П. Трощинського. Київ : НАДУ, 2018. 256 с.

Інформаційні ресурси

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Елек-тронний ресурс] / Ф. С. Бацевич ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Київ : Довіра, 2007. – 205 с. – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com>.
2. Довідник з Європейської інтеграції [Електронний ресурс]. – Ре-жим доступу : <http://eu-directory.ea-ua.info>.

3. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>.
4. Наукова періодика України (журнали та збірники наукових праць). URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc%5FGum/Vlush>.
5. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
6. Cross-Culture Communication. URL: <http://www.mindtools.com>.
7. Communication Theory. URL: <http://www.communicationtheory.org>.
8. Ten Tips for Cross Cultural Communication. URL: <http://www.culturocity.com>.
9. Effective Cross Cultural Communication. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IMplUEgo5YQ>.
10. Cross Cultural Communication: Definition, Strategies & Examples. URL: <https://study.com/academy/lesson/cross-cultural-communication-definition-strategies-examples.html>.
11. West and East, Cultural Differences [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.youtube.com/watch?v=ZoDtoB9Abkck>.
12. The 3 Models of communication» [Electronic resource]. – Access mode : <https://youtu.be/5a9AQeSFI1Y>.

➤ **Тема 1: Сутність дисципліни «Проблеми міжкультурної комунікації».**
Її об'єкт, предмет, завдання (4 години)

Ключові слова: комунікація, спілкування, міжкультурна комунікація, моделі комунікаційного процесу, історія, розвиток, перспективи.

1. Поняття «комунікація» і його сутність.
2. Моделі комунікаційного процесу.
3. Історія становлення міжкультурної комунікації як науки.
4. Розвиток міжкультурної комунікації як науки.

5. Інтегративний характер міжкультурної комунікації (зв'язок з іншими науками, спільне проблемне поле наук).
6. Особливості та структура міжкультурної комунікації.

Контрольні питання до теми 1

1. Що таке комунікація і в чому полягає її сутність ?
2. Визначте співвідношення понять «комунікація» і «спілкування».
3. Дайте визначення міжкультурної комунікації як комунікативного процесу.
4. Що таке контркультурна комунікація?
5. Що таке субкультура ? Носієм якої субкультури Ви є ?
6. Дайте визначення міжкультурної комунікації як науки.
7. Визначте співвідношення понять «міжнародна комунікація», «міжкультурна комунікація», «інтеркультурна комунікація», «крос-культурна комунікація», «мультикультурна комунікація»
8. Назвіть об'єкт та предмет дослідження міжкультурної комунікації як науки.
9. Що таке міжкультурна компетентність? Що є критеріями визначення рівня міжкультурної компетентності? Визначте свій рівень міжкультурної компетентності.
10. В чому полягає інтегративний характер міжкультурної комунікації як науки ?
11. Доведіть, що міжкультурна комунікація має філософське, психологічне та соціальне підґрунтя.
12. Коли розпочався процес становлення міжкультурної комунікації як навчальної дисципліни ?
13. Хто вважається засновником міжкультурної комунікації?
14. Що позначає «формула ЛАССУЕЛЛА» ?
15. Доведіть особливості міжкультурної комунікації.
16. Визначте структуру міжкультурної комунікації.
17. Яким чином відбувається процес кодування/декодування інформації?

18. Перерахуйте основні аспекти і цілі комунікації. Проілюструйте свою відповідь прикладами.

Завдання до теми 1

1. Фокус наукових досліджень на сучасному етапі розвитку міжкультурної комунікації. Презентуйте огляд наукової літератури з цього питання.
2. Презентуйте моделі комунікаційного процесу.
3. Презентуйте основні засади теорій міжкультурної комунікації.
4. Презентуйте структуру міжкультурної комунікації у вигляді схеми.
5. Подивіться відео «The 3 Models of communication» (<https://youtu.be/5a9AQeSF11Y>) і опишіть наведені моделі комунікації.
6. Визначте свою приналежність до субкультури. Аргументуйте свій вибір. Підберіть відповідний фактичний матеріал та презентуйте його за допомогою технічних засобів.
7. Які етномарковані культурні знаки визначають самобутність українського народу ? Аргументуйте свій вибір. Підберіть відповідний фактичний матеріал (прислів'я, приказки) та презентуйте його за допомогою технічних засобів.
8. Презентуйте огляд наукової літератури із дослідження етнокультурних концептів.
9. Складіть тести за матеріалами розділу: 8 питань, 4 варіанти відповіді (див. ДОДАТОК А).
10. Складіть словник термінів і доповніть поняттями розділу.

Словник термінів

комунікація

спілкування

міжкультурна комунікація

міжкультурна компетентність

субкультура

Список рекомендованої літератури

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – Київ:Видавничий центр "Академія", 2004. – 344 с.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.
3. Боголюбова Н.М. Міжкультурна комунікація. К., 2017 URL: https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkulturna_komunikatsiya
4. Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навч. посіб. / Н. В. Коч. – Миколаїв : Видавництво «ЧП Румянцева А. В.», 2017. – 200 с.
5. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Академія, 2012. 288 с.
6. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів – Київ: Мінохоронздрав України. Нац. фармацевтич. ун-т, 2003. – С. 27.
7. Попович М. М. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник. Чернівці, 2012. 160 с.
8. Рябчук М. Долання амбівалентності. Дихотомія української національної ідентичності. – Історичні причини та політичні наслідки. – К. ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. – 252 с.
9. Семенів О., Курант Л. Особливості становлення і розвитку теорії міжкультурної комунікації. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2006, №4. С.134-140.
10. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
11. Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів: теоретичні і політичні аспекти : монографія / В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, Н. П. Ярош та ін. ; за заг. ред. В. П. Трощинського. – Київ : НАДУ, 2018. – 256 с.

Інформаційні ресурси

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Елек-тронний ресурс] / Ф. С. Бацевич ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Київ : Довіра, 2007. – 205 с. – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com>.
2. Cross Cultural Communication: Definition, Strategies & Examples. UTL: <https://study.com/academy/lesson/cross-cultural-communication-definition-strategies-examples.html>.
3. Communication Theory. URL: <http://www.communicationtheory.org>.
4. The 3 Models of communication» [Electronic resource]. – Access mode : <https://youtu.be/5a9AQeSF11Y>.

➤ **Тема 2: Стили та основні категорії міжкультурної комунікації (6 годин)**

Ключові слова: поняття етнос, народ, нація, роль комунікації в концепції культур.

1. Стили міжкультурної комунікації.
2. Основні категорії міжкультурної комунікації.
 - 2.1. Нація, народ
 - 2.2 Національно-етнічна свідомість
 - 2.3 Менталітет
 - 2.4 Етнос
 - 2.5 Національний стереотип
 - 2.6 Національно-культурний символ
3. Роль комунікації в концепції культур.

Контрольні питання до теми 2

1. Які стилі комунікації є загальноприйнятими ?
2. Які стилі комунікації притаманні західним мовам і які східним мовам ?
3. Наведіть приклади прямого і непрямого стилів міжкультурної комунікації.
4. Для яких мов характерний розгорнутий (elaborate) і згорнутий (succinct) стилі?
5. Наведіть приклади особистісного (personal) і контекстуального (contextual) стилів міжкультурної комунікації.
6. Як Ви вважаєте, який із стилів - інструментальний (instrumental) або афективний (affective) - характерні для української мови. Обґрунтуйте свою думку.
7. Назвіть основні категорії міжкультурної комунікації.
8. Визначте складники національно-етнічної свідомості.
9. Що Ви розумієте під «етос» і які риси характерні для українського етосу ?
10. Визначте поняття «національний (етнічний) стереотип». Які негативні властивості він має?
11. Які національні стереотипи українців Вам відомі?
12. Що розуміється під національно-культурним символ ? Які національно-культурні символи Вам відомі ?
13. Визначте роль комунікації в концепції культур.

Завдання до теми 2

1. Визначте, які риси характерні для англійського/китайського/корейського етосу. Підберіть відповідний фактичний матеріал та презентуйте його за допомогою технічних засобів.
2. Проаналізуйте «Феномен української ідентичності» за Степико М. Т. (Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.) Презентуйте його за допомогою технічних засобів.

3. Охарактеризуйте західний / східний (або окремо взятої мови) стилі комунікації. Презентуйте за допомогою технічних засобів.
4. Визначте домінуючі риси української та американської комунікативної поведінки (Основи теорії мовної комунікації /Семенюк О. А. , Паращук В. Ю., 2010.).
5. Прочитайте прислів'я о дружбі представниками різних культур. Які прислів'я є універсальними і які національно-специфічні ?

Italian: Everyones's friend is no one's friend.

Chinese: Cooked at one stirring makes friends too easily.

German: Friends are made in wine and proven in tears.

In trade and commerce, friendship ceases.

Arabic: Don't wash the cup of friendship with vinegar.

Spanish: There is no better mirror than an old friend.

Among soldiers and friends, compliments are superfluous.

English: You may find your worst enemy and your best friend in yourself.

Make new friends and keep the old; one is silver and the other gold.

6. Наведіть приклади прислів'їв, фразеологізмів які відображають національно-специфічні / універсальні поняття/відношення/почуття (за власним вибором) для різних культур (українська/англійська, українська/китайська, українська/німецька) (за зразком завдання 5).
7. Складіть тести за матеріалами розділу: 8 питань, 4 варіанти відповіді (див. ДОДАТОК А).
8. Складіть словник термінів і доповніть поняттями розділу.

Словник термінів

нація

народ

етнос

етос

національно-етнічна свідомість

менталітет

національний стереотип

національно-культурний символ

згорнутий, або лаконічний стиль комунікації

точний стиль комунікації

особистісний стиль комунікації

афективний стиль

комунікативна поведінка

Список рекомендованої літератури.

1. Боголюбова Н.М. Міжкультурна комунікація. К., 2017 URL: https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkulturna_komunikatsiya
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. – Київ:Видавничий центр "Академія", 2004. – 344 с.
3. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.
4. Козак А. Міжкультурна комунікація в контексті діалогу культур. Наукові записки. Серія: Філологія. Вип.118, с. 106-110.
5. Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навч. посіб. / Н. В. Коч. – Миколаїв : Видавництво «ЧП Румянцева А. В.», 2017. – 200 с.
6. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Академія, 2012. 288 с.
7. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів – Київ: Мінохоронздрав України. Нац. фармацевтич. ун-т, 2003. – С. 27.
8. Попович М. М. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник. Чернівці, 2012. 160 с.
9. Рябчук М. Долання амбівалентності. Дихотомія української національної ідентичності. – Історичні причини та політичні наслідки. – К. ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. – 252 с.

10. Семенів О., Курант Л. Особливості становлення і розвитку теорії міжкультурної комунікації. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2006, №4. С.134-140.
11. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
12. Формування української ідентичності в умовах сучасних викликів: теоретичні і політичні аспекти : монографія / В. П. Трощинський, В. А. Скуратівський, Н. П. Ярош та ін.; за заг. ред. В. П. Трощинського. – Київ : НАДУ, 2018. – 256 с.
13. Condon J.C. With Respect to the Japanese. A Guide for Americans. Yarmouth, Maine: Intercultural Press, 1984.
14. Zaharna, R.S. 2004. Al-Jazeera & American Public Diplomacy: A Dance of Intercultural Miscommunication. In Critical Perspectives on Al Jazeera, ed. Mohamed Zayani. London: Arriss. In press, forthcoming.

Інформаційні ресурси

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Елек-тронний ресурс] / Ф. С. Бацевич ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Київ : Довіра, 2007. – 205 с. – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com>.

➤ Тема 3. Поняття національного характеру. Особливості менталітету (4 години).

Ключові слова: національний характер, національний менталітет, національно-етнічна свідомість, культурна ідентичність, стереотипи

- 1.Поняття національного характеру.
- 2.Особливості менталітету.
3. Національно-етнічна свідомість.
4. Культурна ідентичність; образ національного героя; національно-культурні символи.

Контрольні питання до теми 3

1. Дайте визначення таким поняттям, як «національний характер», «національний менталітет», «національно-етнічна свідомість», «культурна ідентичність».
2. Що таке культурні традиції? Які культури називаються традиційними?
3. Що властиве сучасним культурам відкритого типу?
4. До чого призводить руйнування культурної гомогенності?

Завдання до теми 3

1. Підготуйте доповідь «Образ національного героя (жінки / чоловіка)» за матеріалом О.Л. Гірченко «Образ національного героя (жінки) в уявленнях студентської молоді»
2. Опрацюйте статтю М. Набок «Образ національного героя в українському фольклорі мусульманських країн в контексті його сприйняття студентами з близького сходу» і презентуйте образ національного героя.
3. Образ національного героя в англійській / китайській лінгвокультурі. (Образ національного героя в англійській лінгвокультурі: динамічний аспект. О.В.Томберг).

4. Визначте, що є національно-культурним символом англійців / китайців / корейців. Підберіть відповідний фактичний матеріал та презентуйте його за допомогою технічних засобів.
5. Підберіть рекламні проспекти веб-сайтів різних країн і визначте, як в них відображено особливості культур, що аналізуються.
6. Нижче наведені висловлювання американських студентів про студентів іншої культури. За якими параметрами поведінка представників іншої культури оцінюється як неадекватне? В чому різниця між культурами?
- They interrupt other speaker.
 - Punctuality is not their priority.
 - They often appear rude + unconcerned.
 - They don't maintain proper eye contact. They appear to be shifty-eyed.
 - Their English sounds less polite; it is too direct.
 - They overuse "must" and "should".
 - They cheat on an exam or other class work.
 - Had to explain to my foreign students that tests in the US are not considered communal activities that they are not allowed to share answers.
 - Often seem abrupt or demanding.
 - They touch too often.
 - I've assisted a foreign student with papers, and was appalled that she copied text directly from a web page without attribution.
 - They do not seem to understand the literal meaning of deadlines.
7. Наведіть приклади національно-етнічної свідомості (країна: Україна, Німеччина, Франція, Англія, Іспанія, Китай), які маркуються колом знаків-символів в таблиці (Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурної комунікації? С.13).

Країна	Національні символи
--------	---------------------

	Геральдика	Національний одяг	Національні образи	Національні святині
Україна				
Америка				
Англія				
Німеччина				
Китай				

8. Прочитайте українські прислів'я, знайдіть відповідники в інших культурах. Які аспекти представників української культури вони характеризують?

- Вісті не лежать на місці.
- Говори стовпу, а він стоїть.
- Двоє третього не чекають.
- Життя прожити – не поле перейти.
- Від ласкавих слів утихає гнів.
- Говори мало – слухай багато.

(Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурної комунікації? С.13).

9. Знайдіть відповідність рис характеру/менталітету та представників таких культур, як Україна, Англія, Америка, Франція, Україна, Китай, Німеччина в таблиці.

Джентельменство, незворушність, стриманість, схильність до порядку, допитливість, пристрасть до пригод, заощадливість, діловитість, прихильність до традицій, недовіра до всього незвичного, увічливість, здатність пожертвувати часом і грішми заради доброї справи, уміння керувати собою, наполегливість у досягненні мети, щедрість, надмірність, довірливість, безтурботність, гостинність:

Представник країни	Риса характеру / менталітету
--------------------	------------------------------

Україна	
Англія	
Франція	
Німеччина	схильність до порядку, ...
Америка	
Китай	

(Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурної комунікації? С.13).

11. Складіть тести за матеріалами розділу: 8 питань, 4 варіанти відповіді (див. ДОДАТОК А).

12. Складіть словник термінів і доповніть поняттями розділу.

Словник термінів

національно-етнічна свідомість

національного характер

національний герой

культурна ідентичність

автостереотипи

гетеростереотипи

Список рекомендованої літератури

1. Боголюбова Н.М. Міжкультурна комунікація. К., 2017 URL: https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkulturna_komunikatsiya
2. Гірченко О. Л. Образ національного героя(жінки) в уявленнях студентської молоді/ О. Л.Гірченко // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Житомир (Вид-во ЖДУ ім. І Франка). – К., 2014. – Т. 7. Екологічна психологія. – Вип. 36. – С. 131-144.
3. Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурного діалогу : навч. посіб. / Л. А. Євдокімова-Лисогор. – Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. – 72 с.

4. Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до практичних завдань для студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Л. А. Євдокімова-Лисогор. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 29 с.
5. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. / В. М. Манакін. – К. : ВЦ «Академія», 2012. – 288 с.
6. Набок М. Образ національного героя в українському фольклорі мусульманських країн в контексті його сприйняття студентами з близького сходу за матеріалом / edited by Grzegorz Czerwiński Artur Konopacki Anetta Buras-Marciniak Eugenia Maksimowicz. Białystok: Polish Historical Society / Polskie Towarzystwo Historyczne Rynek Starego Miasta 29/31, 2019. 239-249 p.
7. Сорокина Н.В. Национальные стереотипы в межкультурной коммуникации: Монография. – М.: ИЦ РИОР: НИЦ ИНФРА-М, 2016. – 268 с.
8. Томберг О.В. Образ национального героя в английской лингвокультуре: динамический аспект // Вестник Челябинского государственного университета. Серия «Филология. Искусствоведение». – 2013. – Вып. 82, № 24. – С.169–173.
9. О.В. Чернякова О.В. Грицук В.В. Мельник. Крос-культурна психологія. Навчально-методичний посібник. Слов'янськ, 2018.

Інформаційні ресурси

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] / Ф. С. Бацевич ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Київ : Довіра, 2007. – 205 с. – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com>.
2. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal>.

3. Наукова періодика України (журнали та збірники наукових праць). URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc%5FGum/Vlush>.

➤ **Тема 4. Етнічна картина світу і міжкультурна комунікація (6 годин).**

Ключові слова: мовна і концептуальна картина світу, часова і просторова картина світу; розподіл часу в різних культурах; сприйняття часу в різних культурах; простір у різних культурах.

1. Картина світу в аспекті міжкультурної комунікації.
2. Сприйняття навколишнього світу, категорії часу і простору.
3. Аспекти МК: прикладний, культурологічний, лінгвістичний, етичний, соціальний, психологічний.

Контрольні питання до теми 4

1. Визначте поняття «мовна картина світу» і «концептуальна картина світу».
2. Визначте поняття «лінгвокультурний концепт».
3. Наведіть приклади універсальних базових культурних концептів.
4. Назвіть чинники відмінностей між мовними і концептуальними картинами світу.
5. Наведіть приклади розподілу часу / простору в різних культурах.
6. Назвіть й охарактеризуйте аспекти міжкультурної комунікації.
7. Охарактеризуйте на власному прикладі Реальну картину світу як одну із форм навколишнього світу людини.
8. Чи відрізняється Культурна (або понятійна) картина світу і Реальна картина світу? Обґрунтуйте відповідь.

Завдання до теми 4

1. Чому концепти на зразок «добро», «зло», «любов», «істина» вважаються універсальними? Проаналізуйте структуру концепту (на вибір).
2. Порівняйте ключові концепти української культури з аналогічними концептами інших культур (на вибір).
3. Які ключові концепти характеризують культуру Америки, Англії, Китаю та інших країн світу? Доведіть свою думку, опрацювавши відповідні наукові розвідки та дисертації останніх років.
4. Наведіть приклади аналогічних концепти української та англійської /американської / китайської / німецької мовних картин світу (за вибором). Знайдіть відмінності та поясніть, чим вони мотивовані. Які з ознак концепту не актуалізовано в кожній мові? (див. зразок: Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих на-вчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. – 3-є вид., перероб. і доп. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – С. 182.)
5. Складіть порівняльну таблицю, де відображається дозволений час:
 - для дзвінків (однокурснику, знайомому, викладачу, начальнику);
 - запізнення й причин його пояснення (однокурсника, знайомого, викладача, начальника);
 - дозволений час очікування (однокурсника, знайомого, викладача, начальника).

Країни на вибір: Україна/Америка, Україна/ Німеччина, Україна / Китай.

6. Подивіться відео «Незвичайні правила етикету різних країн світу» (<https://www.youtube.com/watch?v=kYnW1WG3ad4>). Доберіть інформацію про етикетні норми українців і заповніть таблицю. Яку роль відіграє етичний аспект у процесі міжкультурної комунікації? Обґрунтуйте свою відповідь.
7. Складіть тести за матеріалами розділу: 8 питань, 4 варіанти відповіді (див. ДОДАТОК А).
8. Складіть словник термінів і доповніть поняттями розділу.

Словник термінів

мовна картина світу

концептуальна картина світу

лінгвокультурний концепт

культурна (або понятійна) картина світу

реальна картина світу

культурний код

соціально-комунікативний аспект

професійно-прикладний аспект

психологічний аспект

етичний аспект

лінгвістичний аспект

Список рекомендованої літератури до теми 4

1. Аккурт В. Є. Проблеми міжкультурної комунікації: Методичні рекомендації з навчальної дисципліни. Одеса : Університет Ушинського, 2019. 15 с.
2. Бистрицький Є. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ: Дух і літера, 2018. 416 с.
3. Боголюбова Н.М. Міжкультурна комунікація. К., 2017 URL: https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkulturna_komunikatsiya
4. Вербицька П., Голосова Н. Спільна історія. Діалог культур: навч. посіб. Львів: ЗУКР, 2013. 256 с.
5. Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих на-вчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. – 3-є вид., перероб. і доп. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – 287 с.
6. Льюис Р.Д. Столкновение команд. Успешное управление международной командой / пер. с англ. Т. Чепкова. – Москва : Инфотропик Медиа, 2013.
7. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посіб. / В.М.Манакін. – К.:ВЦ «Академія», 2012. – 288 с.

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Елек-тронний ресурс] / Ф. С. Бацевич ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Київ : Довіра, 2007. – 205 с. – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com>.
2. Етикет спілкування в Англії. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=uEryCPR2dD8>
2. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>.
3. Наукова періодика України (журнали та збірники наукових праць). URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc%5FGum/Vlush>
4. Незвичайні правила етикету різних країн світу (<https://www.youtube.com/watch?v=kYnW1WG3ad4>).
5. Що позначають жести в різних країнах світу. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=P8oKHnymQ-s>.
6. Cross-Culture Communication. URL: <http://www.mindtools.com>.

➤ **Тема 5. Стереотипи і упередження в міжкультурній комунікації (4 години).**

Ключові слова: поняття про стереотип, етнічний стереотип, особливості сприйняття інших культур.

1. Поняття про стереотип, етнічний стереотип, причини їх формування.
2. Особливості сприйняття інших культур.
3. Автостереотипи та гетеростереотипи в крос-культурній комунікації.

Контрольні питання до теми 5

1. Дайте визначення поняття «етнокультурний стереотип». Наведіть приклад.
2. Визначте поняття «автостереотип» і «гетеростереотип»?
3. Визначте поняття «лінгвокультурна інтерференція»?
4. Які особливості підходів до вивчення особливостей національного характеру І. Мірчука та Я. Яреми?
5. Які головні елементи українського світогляду виділяють І. Мірчук та Я. Ярема?
6. Назвіть системоутворюючі ознаки українського менталітету.
7. В чому полягає сутність етнічних стереотипів ?
8. Назвіть функції етнічних стереотипів.
9. Визначте походження етнічних стереотипів.

Завдання до теми 5

1. За допомогою асоціативного експерименту визначте свої автостереотипи щодо концепту «українець»/ «китаєць» / «американець» / «англієць» /«кореець».
2. Проаналізуйте на вибір відеозапис програми «Світ навиворіт» або «Орел і решка» щодо унікальних народних традицій, зафіксованих за допомогою різних культурних кодів.
3. Проаналізуйте відео «Стереотипи про Україну за думкою іноземців із 7 країн» (<https://www.youtube.com/watch?v=-pNuJLpb3M>) або «Стереотипи та міфи про Україну за думкою іноземців із США, Німеччини, Португалії, Шотландії, Єгипту» (<https://www.youtube.com/watch?v=jkI2Mp2IjMU>).

Заповніть таблицю:

№	Назва країни	Назва стереотипу за думкою іноземців	Відповідність (+) / невідповідність (-) дійсності за Вашою думкою	Обумовлені причини виникнення стереотипу

4. За допомогою додаткових матеріалів (відео- або текстових джерел) визначте гетеростереотипи про «американців», «англійців», «німців», «китайців» або інших культур на вибір. Презентуйте одержані результати у вигляді таблиці (див. вище).
5. Складіть тести за матеріалами розділу: 8 питань, 4 варіанти відповіді (див. ДОДАТОК А).
6. Складіть словник термінів і доповніть поняттями розділу.

Словник термінів

стереотип

етнічний стереотип

автостереотипи

гетеростереотипи

Список рекомендованої літератури до теми 5

1. Аккурт В. Є. Проблеми міжкультурної комунікації: Методичні рекомендації з навчальної дисципліни. Одеса : Університет Ушинського, 2019. 15 с.
2. Бистрицький Є. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ: Дух і літера, 2018. 416 с.
3. Боголюбова Н.М. Міжкультурна комунікація. К., 2017 URL: https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkulturna_komunikatsiya

4. Вербицька П., Голосова Н. Спільна історія. Діалог культур: навч. посіб. Львів: ЗУКР, 2013. 256 с.
5. Євдокімова В.В. Міжкультурна комунікація у соціальній роботі. Київ: Університет «Україна», 2018. 191 с.
6. Леньо П. Ю. УКРАЇНА ТА УКРАЇНЦІ В ОБРАЗАХ І СТЕРЕОТИПАХ ЗАХІДНОГО КІНО (1991-2013 рр.) . Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Історія», вип. 1 (32), 2014, с.129-134.
7. О.В. Чернякова О.В. Грицук В.В. Мельник. КРОС-КУЛЬТУРНА ПСИХОЛОГІЯ. Навчально-методичний посібник. Слов'янськ, 2018.

Інформаційні ресурси

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації [Елек-тронний ресурс] / Ф. С. Бацевич ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Київ : Довіра, 2007. – 205 с. – Режим доступу : <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com>.
 2. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal>.
 3. Наукова періодика України (журнали та збірники наукових праць). URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc%5FGum/Vlush>.
 4. «Стереотипи про Україну за думкою іноземців із 7 країн». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-pNuJLpb3M>.
 5. «Стереотипи та міфи про Україну за думкою іноземців із США, Німеччини, Португалії, Шотландії, Єгипту». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jkI2Mp2IjMU>.
- **Тема 6. Основні комунікативні форми міжкультурної комунікації (6 годин).**

Ключові слова: вербальна комунікація, невербальна комунікація, паравербальна комунікація, кинесика; такесика; сенсорика; проксемика; хронеміка, окулістика.

1. Вербальна комунікація.
2. Прямий і непрямий стилі вербальної комунікації.
3. Невербальна комунікація.

4. Паравербальна комунікація.

Контрольні питання до теми 6

1. Назвіть і охарактеризуйте три основні форми міжкультурної комунікації.
2. Які стилі вербальної комунікації притаманні українській / американській / китайським культурам.
3. Які типи діалогу виокремлюють фахівці з комунікації ?
4. Охарактеризуйте типи монологу за методом викладу матеріалу.
5. Визначте поняття «комунікативний стиль». Назвіть стилі вербальної комунікації.
6. Охарактеризуйте групи стилів вербальної комунікації : прямий / непрямий; майстерний (химерний) / короткий (стиснутий); інструментальний / афективний.
7. Що становить основу невербальної комунікації ?
8. Назвіть типи невербальних засобів комунікації.
9. Назвіть способи невербальної комунікації. Якому з них Ви надаєте перевагу?
10. Охарактеризуйте способи невербальної комунікації : кинесика; такесика; сенсорика; проксемика; хронеміка, окулістика.
11. Назвіть паравербальні засоби спілкування.
12. За допомогою яких засобів паравербальної комунікації можна досягти ефективної комунікації ?
13. На які засоби невербальної комунікації ви найбільше звертаєте увагу? Чи намагались ви коли-небудь контролювати власні мимовільні невербальні сигнали? Наскільки успішно?

Завдання до теми 6

1. Презентуйте невербальне вираження національних особливостей української / американської / китайської культур.
2. Проілюструйте відображення національних розбіжностей просторової картини світу в мовах.

3. Подивіться відео «The Definition of Hand Gestures Around The World» (<https://youtu.be/JCwyRn40fvk>) і виконайте такі завдання:

- оберіть спільні міжкультурні жести для української/американської, української/китайської, української/німецької культур. Проілюструйте за допомогою фотографій (скріншотів з відео);
- оберіть культурнообумовлені жести, трактування яких відрізняється в наведених культурах (українська/американська, українська/китайська, українська/німецька). Проілюструйте за допомогою фотографій (скріншотів з відео);
- проведіть класифікацію жестів-адапторів;
- які фактори необхідно враховувати при інтерпретації жестів? Обґрунтуйте відповідь і проілюструйте за допомогою жестів-адапторів із відео.

5. Прокоментуйте висловлювання Е.Сепіра: «We respond to gestures with an extreme alertness and, one might always say, in accordance with an elaborate and secret code that is written nowhere, known by none, and understood by all» - Ми доволі чутко реагуємо на жести і, можна навіть сказати, у відповідності до детально розробленого і таємного коду, який є ніде не зафіксованим, нікому невідомим, проте є для всіх зрозумілим.

6. Складіть тести за матеріалами розділу: 8 питань, 4 варіанти відповіді (див. ДОДАТОК А).

7. Складіть словник термінів і доповніть поняттями розділу.

Словник термінів

вербальна комунікація

прямий стиль вербальної комунікації

непрямий стиль вербальної комунікації

невербальна комунікація

паравербальна комунікація

кинесика

такесика

сенсорика

проксемика
хронеміка
окулістика

Список рекомендованої літератури до теми 6

1. Боголюбова Н.М. Міжкультурна комунікація. К., 2017 URL: https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkultura_komunikatsiya
2. Воротняк Л. І. Формування навичок невербальної передачі інформації в процесі міжкультурної комунікації у магістрів педагогічних закладів вищої освіти [Електронний ресурс] / Л. І. Воротняк. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка. - 2019. - Вип. 2. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2019_2_7.
3. Євдокімова-Лисогор Л. А. Основи міжкультурного діалогу : навч. посіб. / Л. А. Євдокімова-Лисогор. – Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. – 72 с.
4. Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навч. посіб. Миколаїв : Видавництво «ЧП Румянцева А. В.», 2017. 200 с.
5. З.. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Академія, 2012. 288 с.
6. Попович М. М. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник. Чернівці, 2012. 160 с.
7. Ступак І.В., Романюк О.С. Реаліті дейтинг-шоу як провідний інструмент впливу на поведінкові патерни медіаспоживачів. *Нове у філології сучасного світу*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м.Львів, 11-12 червня 2021 р. Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2021.
8. Stupak I. Interlanguage variation in the domain of caused sitting position in the Ukrainian and German languages. *The third Cultural Linguistics International Conference (CLIC-2021)*, Budapest, Hungary, 16-18 June, p. 101-105.

➤ **Тема 7: Наслідки міжкультурних контактів.**

1. Основні типи культур.
2. Типи взаємодій культур (геноцид, асиміляція, сегрегація, інтеграція тощо).
3. Наслідки міжкультурних контактів.

Контрольні питання до теми 7

1. Що є основними причинами міжкультурних конфліктів?
2. Які шляхи подолання міжкультурних конфліктів пропонують сучасні науковці?
3. Опишіть відомі вам моделі адаптивної поведінки у «чужому» культурному просторі.
4. Як протікає процес культурного діалогу в умовах глобалізації світу?
5. Проаналізуйте позитивні та негативні сторони процесу глобалізації культур.
6. Опишіть процес інтеграції конкретних етнічних груп у базову культуру.
7. Поясніть значення культурологічних понять «релятивізм» і «етноцентризм».
8. Який процес, на ваш погляд, є складнішим: інкультурація чи акультурація? Чому?
9. Чи помічали ви в собі вияви етноцентризму? Які саме? У яких ситуаціях вони з'являлися?
10. Визначте поняття «геноцид»/ «асиміляція» / «сегрегація» / «інтеграція» / «асиміляція». Наведіть приклади геноциду / асиміляції / сегрегації / інтеграції як результату групових міжкультурних контактів.
11. Що Ви розумієте під міжкультурною толерантністю. Чи існує загальноприйнята формула міжкультурної толерантності? Обґрунтуйте відповідь.

Завдання до теми 7

1. Із власного досвіду наведіть приклад комунікативної невдачі, що відбулася між представниками різних лінгвокультур. Назвіть її причини та з'ясуйте шляхи її подолання.
2. Наведіть 3 прикладів фразеологізмів, приказок або прислів'їв, що характеризували б комунікативну поведінку представників української та англійської/американської/німецької/китайської/корейської лінгвокультур. Знайдіть риси спільності та відмінності в комунікативній поведінці представників цих двох лінгвокультур. (зразок: Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. – 3-є вид., перероб. і доп. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – С.190. - 287 с.).
3. Наведіть по 2 приклади мікро- і макрокультур. Схарактеризуйте одну з них за категоріями «культурної граматики» Е. Холла та за ментальними програмами Г. Хофстеде (зразок: Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих на-вчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. – 3-є вид., перероб. і доп. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – С.190. - 287 с.).
4. Складіть тести за матеріалами розділу: 8 питань, 4 варіанти відповіді (див. ДОДАТОК А).
5. Складіть словник термінів і доповніть поняттями розділу.

Словник термінів

інкультурація

аккультурація

геноцид

асиміляція

сегрегація

інтеграція

маргіналізація

ширококонтекстуальні культури

вузькоконтекстуальні культури
культурнім релятивізм
етноцентризмом
культуртрегерство

Список рекомендованої літератури до теми 7

1. Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих на-вчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. – 3-є вид., перероб. і доп. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – 287 с.
2. Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навч. посіб. Миколаїв : Видавництво «ЧП Румянцева А. В.», 2017. 200 с.
3. Куликова Л. А., Тарасенко Т. В. Діалог культур у теорії міжкультурної комунікації та практиці викладання іноземних мов. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка. 2017. № 1(18). С. 42– 46.4.
4. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Академія, 2012. 288 с.
5. Попович М. М. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник. Чернівці, 2012. 160 с.
6. Проблемы языка в глобальном мире : Монография / [под. ред. Ганиной Е. В., Чумакова А. Н.]. – М. : ООО «Проспект», 2016. – 208 с.
7. Рецкер И. Я. Теория перевода и переводческая практика. Москва: Наше наследие, 2007. 244 с.
8. Рябуха Т. В., Зіненко Н. В., Гостіщева Н. О. (2017). Формування аудитивної компетенції майбутніх перекладачів під час навчання усного послідовного перекладу. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка. № 2(19). С. 137–144.

9. Kulykova, L., Tarasenko, T. (2017). Dialogue of cultures in the theory of intercultural communication and practice of teaching foreign languages. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Serii: Pedahohika*, 18, 42–46.

➤ **Тема 8. Концепція «культурного шоку» та «культурна дистанція» (4 години).**

Ключові слова: культурний шок, культурна дистанція, «чужа» культура.

1. Поняття культурного шоку та його симптоми.
2. Механізм розвитку культурного шоку.
3. Фактори що впливають на розвиток культурного шоку

Контрольні питання до теми 8

1. Розкрийте поняття культурного шоку. Перерахуйте його основні симптоми та форми вияву.
2. “Культурний шок” та його місце у засвоєнні “чужої” культури.
3. Охарактеризуйте фази культурного шоку ?
4. Які фактори впливають на розвиток культурного шоку ? Які з них Ви вважаєте більш суттєвими ? Обґрунтуйте відповідь.
5. Розмежуйте поняття «менталітет» і «ментальність».
6. Назвіть природні та соціоетнічні чинники конфлікту «свого» і «чужого».
7. Опишіть свій досвід культурного шоку

Завдання до теми 8

1. Підготувати презентацію на вибір здобувача вищої освіти за наступною тематикою:

- ✓ Культурний шок.

- ✓ Шокуючі культурні світи.
 - ✓ «Мова титулів» у країнах світу.
2. Проведіть аналіз культури двох країн (Україна - Америка, Великобританія, Німеччина, Китай) задля уникнення культурного шоку для представників іншої культури.
 3. Складіть тести за матеріалами розділу: 8 питань, 4 варіанти відповіді (див. ДОДАТОК А).
 4. Складіть словник термінів і доповніть поняттями розділу.

Словник термінів

культурний шок

культурна дистанція

Список рекомендованої літератури до теми 8

1. Боголюбова Н.М. Міжкультурна комунікація. К., 2017 URL: https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkulturna_komunikatsiya
2. Біленька А.І. «Культурний шок» і адаптація до нової культури. 2011.
3. Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих на-вчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. – 3-є вид., перероб. і доп. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – 287 с.
4. Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навч. посіб. Миколаїв : Видавництво «ЧП Румянцева А. В.», 2017. 200 с.
5. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Академія, 2012. 288 с.
6. Попович М. М. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник. Чернівці, 2012. 160 с.

➤ **Тема 9. Зіткнення культур, конфлікт, причини та виникнення** (4 години).

Ключові слова: конфлікт, етноконфлікт, міжетнічні відносини

1. Міжнаціональний конфлікт та його типи.
2. Типи та етапи розвитку міжетнічних відносин.
3. Етноконфлікти. Поняття, форми, стадії, види, мотиви етнічних конфліктів.
4. Чинники та шляхи врегулювання етнічних конфліктів.

Контрольні питання до теми 9

Завдання до теми 9

1. Проаналізуйте відео «Громадянська війна на Шрі-Ланці, частина 1, Конфлікти» (<https://www.youtube.com/watch?v=9yTiU2eaDjY>). Виконуйте такі завдання:

- (i) класифікуйте етноконфлікт за:
 - а) особливостями протиборчих сторін;
 - б) пріоритетними цілями;
- (ii) визначте стадії протікання міжетнічного конфлікту;
- (iii) встановіть мотиви етнічних конфліктів.

2. Наведіть приклад міжнаціональних конфліктів і охарактеризуйте за типом, видом, формою міжнаціональних відносин. Назвіть причину виникнення міжнаціонального конфлікту.

3. Складіть тести за матеріалами розділу: 8 питань, 4 варіанти відповіді (див. ДОДАТОК А).

5. Складіть словник термінів і доповніть поняттями розділу.

Словник термінів

конфлікт

етноконфлікт

міжетнічні відносини

етнічна міксація

мультикультуралізм

націоналізм шовінізм

дискримінація

сегрегація

апартеїд

сепаратизм

Список рекомендованої літератури до теми 9

1. Боголюбова Н.М. Міжкультурна комунікація. К., 2017 URL: https://stud.com.ua/90283/kulturologiya/mizhkulturna_komunikatsiya
2. Біленька А.І. «Культурний шок» і адаптація до нової культури. 2011.
3. Загнітко А. П. Лінгвокультурологія: навчальний посібник для студентів вищих на-вчальних закладів / А. П. Загнітко, І. В. Богданова; за ред. А. П. Загнітка. – 3-є вид., перероб. і доп. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – 287 с.
4. Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навч. посіб. Миколаїв : Видавництво «ЧП Румянцева А. В.», 2017. 200 с.
5. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ : Академія, 2012. 288 с.
6. Попович М. М. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник. Чернівці, 2012. 160 с.

Орієнтовний перелік питань для підготовки до екзамену

1. Місце міжкультурної комунікації в системі культурологічного знання.
2. “Міжкультурна комунікація як гуманітарна дисципліна.
3. Міждисциплінарний характер “Міжкультурної комунікації”.
4. Предмет, об’єкт і суб’єкт міжкультурної комунікації як галузі наукового знання.
5. Методологічні засади міжкультурної комунікації як галузі наукового знання.
6. Предмет і завдання міжкультурної комунікації як навчальної дисципліни.
7. Історичні фактори і обставини виникнення міжкультурної комунікації.
8. Основні напрямки і підходи досліджень в міжкультурній комунікації.

9. Поняття міжкультурної комунікації. Основні підходи до визначення міжкультурної комунікації.
10. Основні теорії міжкультурної комунікації.
11. Спілкування і комунікація: спільне і відмінне.
12. Структура міжкультурної комунікації: причини, форми, види, типи і результати комунікації.
13. Сутність міжкультурної комунікації.
14. Детермінанти міжкультурної комунікації.
15. Форми міжкультурної комунікації.
16. Аккультурація в міжкультурній комунікації.
17. Поняття інкультурації в міжкультурній комунікації.
18. “Культурний шок” та його місце у засвоєнні “чужої” культури.
19. Види міжкультурної комунікації.
20. Вербальна комунікація.
21. Форми вербальної комунікації.
22. Стилї вербальної комунікації.
23. Контексти вербальної комунікації.
24. Невербальна комунікація та її сутність.
25. Кінесика як вид невербальної комунікації.
26. Проксеміка як вид невербальної комунікації.
27. Хронеміка як вид невербальної комунікації.
28. Окулістика, такесика та сенсоріка як види невербальної комунікації.
29. Сутність і засоби паравербальної комунікації.
30. Проблема розуміння в міжкультурній комунікації.
31. Процес сприйняття та його основні детермінанти.
32. Міжособистісна аттракція та її основні елементи.
33. Атрибуція та її роль у міжкультурній комунікації.
34. Природа міжкультурних конфліктів. Причини їх виникнення та способи подолання.
35. Результати міжкультурної комунікації.

- 36.Ефективна комунікація та її елементи.
- 37.Поняття і сутність толерантності.
- 38.Толерантність в міжкультурній комунікації.
- 39.Поняття “культурної компетенції” та її основні компоненти.
- 40.Рівні міжкультурної компетентності та способи її підвищення.
- 41.Дистанція влади як показник виміру культури (за Г. Хофштеде).
- 42.Індивідуалізм-колективізм як показник виміру культури (за Г.Хофштеде).
- 43.Теорія культурної грамотності Е. Хирша.
- 44.Модель засвоєння чужої культури М. Беннета.
- 45.Низькоконтекстуальні та висококонтекстуальні культури.
- 46.Проблеми сприймання інших культур.
- 47.Колективістські та індивідуалістські культури.
- 48.Монохронні та поліхронні культури.
- 49.Концепт «свого» і «чужого» в міжкультурній комунікації.
- 50.Типи та етапи розвитку міжетнічних відносин.
- 51.Чинники та шляхи врегулювання етнічних конфліктів.
- 52.Етноконфлікти. Поняття, форми, стадії, види, мотиви етнічних конфліктів.

ДОДАТОК А
(зразок тестів)

1. Термін «міжкультурна комунікація» був запропонований
 - А) **Е. Холлом;**
 - Б) В. Гумбольдтом;
 - В) Л. Уаййтом;
 - Г) Г. Почепцовим.
2. Основним об'єктом вивчення в міжкультурній комунікації є
 - А) **особливості культур різних народів;**
 - Б) мова;
 - В) традиції;

Г) історія етносу.

3. Здатність оволодівати та застосовувати специфічні культурні знання і досвід у різних сферах конкретних соціальних компетенцій, що реалізуються в конкретній культурній системі, з метою успішної міжкультурної комунікації – це

А) культурна компетентність;

Б) культурна грамотність;

В) комунікативна компетентність;

Г) все перераховане вище.

4. Психологічна реакція на зіткнення з чужою культурною реальністю – це

А) культурний шок;

Б) адаптація;

В) егоцентризм;

Г) релятивізм.

5. Диференціація соціокультурних систем за допомогою узагальненої моделі – це

А) типологія культур;

Б) культурні універсалії;

В) культурний детермінізм;

Г) культурна картина світу.

6. Культурний спадок, що передається із покоління в покоління в певному суспільстві протягом століть – це

А) традиції;

Б) звичаї;

В) ритуали;

Г) мова.

7. До маскулінних культур відносяться:

А) культура Данії, Швеції, Фінляндії;

Б) культура Англії, Італії, Німеччини;

- В) культура України, Греції, Швеції;
Г) культура Нідерландів; Данії, Білорусії.
8. Однорідність складу культури називається:
- А) культурна ідентичність;
Б) інкультурація;
В) культурна гомогенність;
Г) акультурація.

(Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навч. посіб. Миколаїв : Видавництво
«ЧП Румянцева А. В.», 2017., с.258-259)

ДОДАТОК Б

(зразок екзаменаційних білетів)

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Освітній ступінь _бакалавр_____

Спеціальність 035 «Філологія» (спеціалізація 035.041 – германські мови та літератури) (переклад включно), перша – англійська)

Семестр 2_

Навчальна дисципліна __Проблеми міжкультурної комунікації

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Місце міжкультурної комунікації в системі культурологічного знання.
2. Низькоконтекстуальні та висококонтекстуальні культури.

3. Подивіться відео «The Definition of Hand Gestures Around The World» (<https://youtu.be/JCwyRn40fvk>) і проведіть класифікацію жестів-адапторів.

Затверджено на засіданні кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики

Протокол № від «___» травня 2022 року

Екзаменатор _____ д-ф філол.н., проф. Ступак І. В.

Завідувач кафедри _____ д-ф філол.н., проф. Корольова Т. М.